

การคัดเลือกสีเพื่อทำสีอาคารเก่าบริเวณตลาดอัมพวา

Color design for old building in Amphawa market

รวมศักดิ์ กำจรกิจกิจ¹

จารึก ปริญาพล²

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยการคัดเลือกสี เพื่อทำสีอาคารเก่าบริเวณตลาดอัมพวาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการสร้างเอกลักษณ์ของตลาดอัมพวาให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับสถานที่ท่องเที่ยวของไทยให้มีศักยภาพระดับสากล อัมพวา เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาช้านานเป็นชุมชนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม ศิลปกรรม ตลอดจนสถาปัตยกรรม อันล้วนเป็นสมบัติอันมีค่าทางประวัติศาสตร์และยังคงสัมผัสได้ สีสันของเมืองอัมพวามีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าผู้คน บ้านเรือนและวิถีความเป็นอยู่ ดังนั้นเรื่องราวของการทำสี จึงเริ่มจากการศึกษาประวัติศาสตร์ของพื้นที่นำมาถ่วงน้ำหนักเป็นโครงสี เพื่อให้เจ้าของอาคารและผู้พักอาศัยมีส่วนร่วมในการเลือกสีที่ถูกต้องที่สุดสำหรับกิจการของตนเอง โครงสีหลักที่นำมาใช้จะเป็นสีเขียวคือความเป็นมาของธรรมชาติของสวนผลไม้เช่น มะพร้าว มะม่วง ฯลฯ และมาจากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองอัมพวา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงประสูติ ณ เมืองอัมพวา เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๑๐ สีประจำวันพุธคือสีเขียว จึงเป็นสีที่สมควรนำมาสร้างเป็นสีมงคลเพื่อเป็นเกียรติเป็นศรีแก่เมืองอัมพวาเป็นอย่างยิ่ง ส่วนโครงสีรองจากสีเขียวคือสีเหลืองและสีชมพู สีเหลืองเป็นสีดั้งเดิมที่ทาทั่วไปบนอาคาร ส่วนสีชมพูซึ่งเป็นสีแดงผสมขาวจนสลายตานั้น ได้มาจากสีของเปลือกและเนื้อผลของลิ้นจี่ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจขึ้นชื่อชนิดหนึ่งของอัมพวา เป็นสีที่ได้รับอิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมเรือนปั้นหยาในสมัยรัชกาลที่ ๕ และเรือนไทยโดยนำมาปรับสีให้เหมาะสมกับอาคารพาณิชย์ สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงทำให้คนในชุมชนสามารถทำหน้าที่เล่าเรื่องราวที่มาของสี ความเปลี่ยนแปลงและคุณค่าของสี ที่เกิดขึ้นของตึกแต่ละหลังได้อย่างภาคภูมิใจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This research studied the selection of colors for redecoration of traditional structures in the vicinity of the Amphawa Market. The purpose was to identify unique attributes of the Market as a means of promoting its popularity and to support the efforts of the local administrative organizations in promoting tourism and building capacity for tourism for international standards. The Amphawa “old town” area has been famous for quite some time for its preservation of traditional culture, customs, and architecture. In this way, Amphawa also has historical value and is tangible evidence of the quality of traditional wisdom. In preparation for the color redecoration project, there was an initial review of the historical features of the locality. This information was synthesized to produce an optimal color scheme. This process involved full participation of the local building owners and residents, who were allowed to choose which colors would be used for their structures. The core color for the scheme was green, as it reflects the natural feature of the orchards of fruit, coconut, mango, etc. The historical review documented the birth of King Rama II in Amphawa City on Wednesday, February 24, 1768, and green is the standard color for Wednesday. Thus, green is an auspicious color to serve as the background theme of the color scheme of Amphawa Old Town. The secondary colors of the scheme are yellow and pink. The pink pigment was derived from the skin and meat of the lychee fruit, which was a key economic product of the area for a long time. The color was influential in the Panya architectural movement of the period of the reign of Rama V for both houses and commercial establishments. In sum, full participation of the local community helps to extract historical wisdom and knowledge about the origins of colors and pigments, changes and value of the different colors of the different structures, and a sense of pride in the local antiquity.

คำสำคัญ: การคัดเลือกสีเพื่อทาสีอาคารเก่า

Keyword: Color design for old building

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อัมพวาเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมาช้านาน เป็นชุมชนที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เทศบาลตำบลอัมพวาได้จัดให้มีตลาดน้ำยามเย็นอัมพวาขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2547 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน กระจ่ายรายได้ให้แก่ประชาชนและเพื่อเป็นการสนองตอบต่อยุทธศาสตร์ จังหวัด

สมุทรสงครามการพัฒนาเมืองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านประวัติศาสตร์ ด้านภูมิศาสตร์ เป็นต้นจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมด้านสถาปัตยกรรม ทำให้ชุมชนแห่งนี้ได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่นของสมาคมสยามสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์ ประจำปี พ.ศ. 2545 และรางวัล HONORABLE MENTIONS ด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมจากองค์การ UNESCO ประจำปี ๒๐๐๘ (UNESCO: Asia-Pacific Heritage Award) ชุมชนริมน้ำที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะรูปแบบของสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำและอาคารคอนกรีตดั้งเดิมบริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสัมพันธ์กับคลองชุมชนแห่งนี้ ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญ มีตลาดนัดทางน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสงครามมีร้านรวงในเรือนแถวไม้แบบเก่าหันหน้าสู่คลองอัมพวาทั้งสองฟากฝั่ง แม้ปัจจุบันจะไม่คึกคักเหมือนในอดีต เนื่องจากการคมนาคมทางน้ำลดบทบาทความสำคัญลง และศูนย์กลางการค้าขายย้ายไปอยู่ที่เมืองแม่กลองแต่ก็ยังมีเหลือร่องรอยความเจริญในอดีตให้เห็น โดยทั่วไปในท้องแถวที่เคยเป็นร้านค้าเก่าจะยังคงเห็นเครื่องประดับตกแต่ง เช่น ป้ายชื่อร้านแบบเก่าๆ ที่เขียนเป็นภาษาไทยคู่กับภาษาจีน ตู้เครื่องยาจีนตู้ทองแบบโบราณ ซึ่งเจ้าของยังคงเก็บรักษาไว้นอกจากนี้ยังมีร้านค้าบางแห่งที่ยังเปิดดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น ร้านขายของชำ ร้านค้ากาแฟแบบโบราณ ฯลฯ

จากการที่เทศบาลตำบลอัมพวาได้ฟื้นฟูกิจกรรม “ตลาดน้ำยามเย็น” ขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2547 ทำให้อัมพวาเป็นที่รู้จักและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชุมชนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละครั้งจะมีการถ่ายรูปตัวอาคารเป็นที่ระลึก แต่ในทางกลับกันอาคารและเรือนแถวดั้งเดิมที่เป็นสถาปัตยกรรมเก่าโบราณซึ่งได้ปลูกสร้างมาเป็นเวลานาน ภายนอกของตัวอาคารเกิดการหลุดร่อนทำให้มองเห็นภาพแล้วไม่งดงามตาบางครั้งนักท่องเที่ยวไม่ค่อยกล้าเข้าไปใกล้ตัวอาคารมากนัก กลัวจะเกิดอันตรายได้ ดังนั้นเทศบาลตำบลอัมพวาจึงมีโครงการพัฒนาสถาปัตยกรรมการทาสีเมืองอัมพวาขึ้น เพื่อเป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ และเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งยังเป็นการเพิ่มสีสันตัวอาคารให้ดูมีชีวิตขึ้นอีกครั้ง โดยการนำสีมาใช้เป็นสื่อแทนสัญลักษณ์ของสิ่งที่สร้างชื่อเสียงให้กับเทศบาลตำบลอัมพวาประกอบด้วย โดยโครงการดังกล่าวได้ร่วมมือกับบริษัท TOA ทำ

การสำรวจพื้นที่ที่เป็นอาคารเก่าดั้งเดิมเปรียบเทียบกับเจ้าของตัวอาคาร และทำการ
ประชาคมเจ้าของอาคารเน้นการแก้ไขปัญหาและปรับปรุง โดยการรับฟังความคิดเห็น
ร่วมกับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

ในฐานะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจหน้าที่หลักที่ต้องมีการพัฒนา
ให้กับคนในท้องถิ่นของตน เรื่องนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาและเป็นแบบอย่างให้กับพื้นที่อื่นๆ ต่อไป โดย
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้องค์ความรู้จากพื้นที่ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์
ของการพัฒนาที่เกิดจากชุมชนและในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานพัฒนา
สถาปัตยกรรมสีอาคารเก่าของเทศบาลอัมพวา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่าอะไรเป็น
ปัจจัยหลักที่ต้องทำการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมการทำสีอาคารเก่า เพื่อเป็นการรวบรวม
องค์ความรู้ที่มีความจำเป็น และความสำคัญของพื้นที่นี้สามารถนำไปถ่ายทอดบทเรียนใน
ความสำเร็จรวมถึงใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอื่น และเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้
สำหรับผู้สนใจและเพื่อเป็นการเผยแพร่ต่อไป

วิธีการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกอง
ช่าง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าชุมชนทั้ง 4 ชุมชน โดยรวมเป็นจำนวนทั้งหมด 10 คน และผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาสถาปัตยกรรมสีอาคารเก่าบริเวณตลาดอัมพวา
ตลอดจนใช้ประสบการณ์ของผู้ศึกษาวิจัย ที่เป็นนายช่างโยธา วิศวกรโยธา ผู้ศึกษาวิจัย
ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็น
และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ในการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมการทำสี
อาคารในเขตชุมชนอัมพวาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการรวบรวมข้อมูลจาก
เทศบาลตำบลอัมพวา เช่น แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเทศบาลตำบลอัมพวา และโครงการ
พัฒนาสถาปัตยกรรมการทำสีอาคาร

วิธีชีวิตชุมชนตลาดอัมพวา

เมืองอัมพวามีเอกลักษณ์ เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม ศิลปกรรม ตลอดจนสถาปัตยกรรม อันล้วนเป็นสมบัติอันมีค่าทางประวัติศาสตร์และ ยังคงสัมผัสได้ สีสันของเมืองอัมพวามีความน่าสนใจไม่น้อยไปกว่าผู้คน บ้านเรือนและ ชีวิตความเป็นอยู่ สีสันกลิ่นอายของวันวานผสมผสานไปกับสีสันของธรรมชาติอันร่มรื่น ริมแม่น้ำแม่กลอง ด้วยตระหนักถึงคุณค่าการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป และมีความมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาและยกระดับคุณค่าของเมืองอัมพวาให้ เติบโตขึ้น เทศบาลตำบลอัมพวาจึงริเริ่มโครงการในการพัฒนาสีอาคารเก่าบริเวณตลาด อัมพวา และโครงการอัมพวาสีสันแห่งความยั่งยืน โดยนำเสนอแนวคิดและแนวทาง ใหม่ๆ ในการฟื้นฟูสร้างสรรค์พัฒนาด้านสถาปัตยกรรมของเมืองอัมพวา ให้มีเอกลักษณ์ ที่เหมาะกับวิถีชีวิตของชุมชน อันเป็นเสน่ห์ที่สร้างความภูมิใจให้กับชาวอัมพวาและสร้าง ความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวทั่วโลก

เทศบาลตำบลอัมพวาจึงได้ลงนามความร่วมมือกับบริษัท ทีโอเอ พื้นที่ (ประเทศไทย) จำกัด เมื่อวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อร่วมกับการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ชาวชุมชนอัมพวาและเจ้าของอาคารร่วมกันดำเนินการฟื้นฟู และบูรณะ สีของอาคารพาณิชย์ที่ตั้งอยู่ในตลาดอัมพวาเพื่อเพิ่มคุณค่า และความหมายให้สมกับเป็น เมืองมรดกทางวัฒนธรรมของโลก โดยบริษัท ทีโอเอ พื้นที่ (ประเทศไทย) จำกัด ได้ สนับสนุนและดูแลกระบวนการทาสีอาคารพาณิชย์ให้ชุมชนตลาดอัมพวาที่มีพื้นที่รวม กว่า 14,500 ตารางเมตร การเลือกสีทาภายนอกอาคารได้ตระหนักถึงความงดงามพร้อม กับความทนทานควบคู่กันไป ทั้งนี้จึงเลือกใช้สีทาภายนอกที่มีความคงทนได้นาน อีกทั้ง ขั้นตอนการซ่อมผิวอาคาร ได้คำนึงถึงการบูรณะรักษาสภาพพื้นผิวอันเป็นพื้นฐานของ การอนุรักษ์อาคารในขั้นตอนการเตรียมพื้นผิว การทาสีรองพื้น และการทาสีทับหน้า ปัจจุบันสภาพอาคารบริเวณเปลือกนอกไม่ว่าจะเป็นส่วนผิวผนัง หรือวงกบบานประตู หน้าต่างมีสภาพเก่า หลุดร่อน สีเดิมของอาคารทาสีเหลืองอมส้ม สีฟ้า และสีเขียว หลากหลายโทนทาในแบบต่างคนต่างทา ทำให้สีโดยรวมของตึกขาดความกลมกลืนไม่มี โครงสีที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนของสถานที่

ขั้นตอนและกระบวนการในการออกแบบสี

แนวคิดในการออกแบบสีในด้านสถาปัตยกรรมเป็นผลทางวัตถุที่ได้รับการสร้างสรรค์ด้วยศิลปะและวิทยาการ สถาปัตยกรรมประเภทที่อยู่อาศัยหรือพื้นบ้านของไทยคือศิลปะหรือวิธีการว่าด้วยการก่อสร้างที่ยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างสืบทอดต่อกันมา ซึ่งประกอบด้วยคตินิยม ในการเลือกใช้วัสดุวิธีการสรรหารูปแบบ และองค์ประกอบสำคัญที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยของสิ่งก่อสร้าง และการตกแต่งสิ่งเหล่านี้จะต้องปรากฏให้เห็นเป็นลักษณะร่วมของชุมชนนั้น ลักษณะของสถาปัตยกรรมพื้นบ้านจะมีความสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศดินฟ้าอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จิตความสามารถในการผลิต และเทคนิควิทยาการของชุมชน คติความเชื่อพื้นฐานของชุมชน ตลอดจนคติของศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น ที่ชุมชนนั้นๆมีความพึงพอใจ และยังขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยหลักของชุมชนอีกด้วย

ขั้นตอนการออกแบบสีสำหรับตลาดอัมพวาเป็นไปตามหลักที่ถูกต้องเริ่มจากการสำรวจสีเดิม ค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสีและสถานที่ที่เหมาะสมแล้วนำมาถักนุ่งกรองเป็นโคร่งสี โดยทางทีมวิจัยร่วมกับเทศบาลตำบลอัมพวาได้เก็บข้อมูลภาพแสงในแต่ละวันเป็นเวลา ๗ วัน โดยการวัดอุณหภูมิสี และความเข้มของแสงทุกชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 08.00-18.00 น. จากนั้นถ่ายภาพเพื่อบันทึกอาคารอัมพวาที่ต้องการทาสี และนำภาพที่ได้ไปวิเคราะห์หาหมุมการมอง เพื่อใช้ออกแบบขนาดของแผ่นสีทดสอบ เลือกตัวอย่างสี จำนวน 10 สีในระบบของ NCS แล้วนำมาทาบแผ่นสีทดสอบขนาด 1.5 x 1.5 เมตร จากนั้นนำสีไปทดสอบในระยะทางที่กำหนด เพื่อให้มุมรับภาพของแผ่นทดสอบสีเท่ากับมุมรับภาพของอาคารอัมพวา ได้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ของสีทางภายนอกอาคารได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสีของแสง อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงสีนั้นเกิดขึ้นไม่มากนักในเวลาเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้คนส่วนใหญ่แวะเวียนมาที่ตลาดน้ำอัมพวา ดังนั้นหากพิจารณาจากการมองเห็นสีในเวลาใช้งานจริงแล้ว อิทธิพลของสีของแสงจึงลดความสำคัญลง จนอาจจะไม่จำเป็นต้องชดเชยสีสำหรับการทาสีอาคารพาณิชย์

กลุ่มตึกแถวในตลาดอัมพวาสร้างขึ้น เพื่อทดแทนเรือนไม้เดิมที่มอดไหม้ไปกับอัคคีภัยในพุทธศักราช 2485 ที่ตั้งของกลุ่มตึกแถวนี้อยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของคลองอัมพวาสร้างเรียงรายสองฝั่งถนนโชติธารงศ์อันเป็นถนนสายหลักหน้าเทศบาลเมืองอัมพวา

ถนนสายนี้ทอดยาวสู่สะพานข้ามคลองอัมพวาซึ่งเป็นท่าคลองแห่งตลาดน้ำยามเย็นเป็นเวลากว่า 40 ปี ที่อาคารตึกแถวเหล่านี้ได้สร้างขึ้น และมีได้รับการบูรณะอันควรมาเป็นเวลานานดังนั้นจึงสมควรแก่เวลาที่จะได้รับการชุบชีวิตอาคารตึกแถวเก่าๆ เหล่านี้ได้กลับมีเสน่ห์ชวนท่องเที่ยวตอบรับ และเติมเต็มกระแสความนิยมของตลาดน้ำยามเย็นต่อเนื่องสู่ตลาดบกยามเช้าและยามค่ำคืน

อาคารตึกแถว 2 ชั้น บริเวณตลาดอัมพวามีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เรียบง่าย แต่ละคูหาจะมีคิบบันด้านข้างและมีกันสาดเชื่อมคิบบังตาเหล่านี้ไปตามแนวนอนด้านล่างของคูหาจะเป็นทางเข้าขนาดใหญ่ บานประตูเฟี้ยมเหล็กหรือไม้ในแต่ละคูหาจะติดตั้งไว้ภายในวงกบรัดรอบบานประตูบนชั้นสองของอาคารบานหน้าต่างพร้อมช่องแสงและวางอยู่กลางพื้นที่ของคูหาวงกบ และวงกบของบานหน้าต่าง ทำด้วยไม้ในขณะที่ลูกฟักของหน้าต่างมีทั้งที่เป็นกระจุก กระจุกลีและลูกฟักไม้ ภายนอกของอาคารไม่ว่าจะเป็นผิวผนังหรือวงกบบานประตูหน้าต่างล้วนมีสภาพเก่า หลุดร่อน สีเดิมของอาคารส่วนใหญ่ ทาสีเหลืองอมส้ม สีฟ้า และสีเขียวหลากหลายโทนในลักษณะต่างคนต่างทา เป็นเหตุให้ภาพรวมของสีที่ปรากฏขาดความกลมกลืน ไม่มีโครงสีที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนของสถานที่ในการออกแบบสีสำหรับตลาดอัมพวาเป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง หลังจากการสำรวจสีเดิมค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสีและสถานที่ที่เหมาะสมแล้วนำมาถนอมเป็นโครงการ สีที่ออกแบบมาทดลองทาบนอาคารจริงทดสอบสีภายใต้แสงแดดและทำการวิจัยการผิวนของสีในช่วงเวลาต่างๆ ของวัน เมื่อสรุปโครงสีได้ชัดเจนแล้ว จึงนำมาจัดเป็นชุดสี 7 ชุด เป็นจำนวนสีทั้งสิ้นกว่า 20 สี เพื่อเจ้าของหรือผู้พักอาศัยภายในอาคารจะสามารถเลือกชุดสีที่ถูกต้องที่สุดกับกิจการของตนต่อไป

โครงสีหลักที่จะนำมาใช้เป็นสีเขียวมีที่มาจากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เมืองอัมพวา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงประสูติ ณ เมืองอัมพวา เมื่อวันพุธที่ 24 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2310 สีประจำวันพุธคือสีเขียว จึงเป็นสีที่สมควรนำมาสร้างเป็นสีมงคลเพื่อเป็นเกียรติเป็นศรีแก่เมืองอัมพวาเป็นอย่างยิ่ง ในด้านวรรณกรรมรัชกาลที่ 2 ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์อันมีตัวละครเอกคือพระราม ซึ่งมีพระวรกายเป็นสีเขียวอีกทั้งชื่อเมือง “อัมพวา” แปลว่า “ปามะม่วง” ทั้งใบ

และผลของมะม่วงต่างก็มีสีเขียวเช่นกัน นอกจากนี้สีเขียวยังปรากฏเป็นแสงระยิบระยับจากหิ้งห้อยตัวน้อยๆ ริมชายป่าลำพูในเวลาค่ำคืนอีกด้วย

ในทางวิทยาศาสตร์ สีเขียวเป็นสีที่เห็นได้ดีกว่าทุกสีแม้ในแสงที่สลัวๆ เมืองอัมพวาขึ้นชื่อในกิจกรรม “ตลาดน้ำยามเย็น” สีเขียวจึงเป็นสีที่เหมาะสม สำหรับสภาพแสงในยามโพล้เพล้ก่อนสิ้นแสงธรรมชาติไปสู่แสงในยามค่ำคืน นอกจากสีเขียวแล้วดึกแถวบางจุดยังทาสีเหลืองและชมพู เรียกว่าเป็น โครงสีรองจากสีเขียวคือสีเหลืองและสีชมพู สีเหลืองเป็นสีดั้งเดิมที่ทาทั่วไปบนอาคารและสามารถสร้างบรรยากาศต่างๆ ให้เกิดความรู้สึกงมกลับคืนมาได้ ส่วนสีชมพูซึ่งเป็นสีแดงที่ผสมขาวจนสลายตานั้น ได้มาจากสีของเปลือกและเนื้อผลลิ้นจี่ซึ่งปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจขึ้นชื่อชนิดหนึ่งของอัมพวา เป็นสีที่ได้อิทธิพลมาจากสถาปัตยกรรมเรือนปั้นหยาในสมัยรัชการที่ ๕ และเรือนไทย โดยนำมาปรับสีให้เหมาะสมกับอาคารพาณิชย์ ทั้งนี้การใช้สีชมพูเป็นส่วนน้อยจะช่วยขับสีเขียวให้โดดเด่นยิ่งขึ้นตามหลักทฤษฎีสีในเรื่องของสีคู่ตรงข้าม

ปัญหาที่พบในการออกแบบสีและทาสีอาคาร

ปัญหาที่พบเห็นบ่อยของการทาสีอาคาร คือสีที่ทาแล้วมีความแตกต่างจากสีเลือก เพราะมีตัวแปรคืออุณหภูมิของสีทำให้ได้สีเพี้ยน และความสว่างของแหล่งกำเนิดแสงตลอดจนขนาดของสีที่เปรียบเทียบกัน ดังนั้นจึงได้มีผู้ทำวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ เหล่านี้ต่อการมองของสี และผลการวิจัยเป็นการยืนยันถึงความผิดเพี้ยนของสีจากการรับรู้เมื่อตัวแปรข้างต้นมีความเปลี่ยนแปลงไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

หลักการพัฒนาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนก็จะต้องมีการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อส่งเสริมรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวด้วย ภาครัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดระเบียบการพัฒนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและสวยงาม การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในการสังสรรค์ทางสังคม ทั้งระดับการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่มมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา

ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของตนร่วมกับการใช้ วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา มีการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น เพื่อกำหนด เป้าหมายของสังคมจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตาม แผนการหรือโครงการต่างๆ โดยความสมัครใจมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ เกิดจากการดำเนินงาน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับโอกาส ของภาครัฐที่จะให้ประชาชนเข้าร่วมมือเพื่อดำเนินการในจุดไหนอย่างไร เช่น การ ร่วมกันตัดสินใจที่จะทำโครงการใดๆรัฐจะต้องเรียกประชุมเพื่อปรึกษาหารือก่อน เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม กำหนดทิศทางการพัฒนาตามที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน รัฐได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์ 3 ปี ของ เทศบาลตำบลอัมพวา ร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง ตามระเบียบของ กฎหมายที่ออกมาบังคับให้เทศบาลตำบลอัมพวาจะต้องดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วม

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรม อย่างเป็นทางการได้มีการดำเนินการเป็นทางการ เช่น การรับฟังความคิดเห็นและเลือกสิ่งที่ จะมาปรับปรุงอาคาร การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้างและกิจกรรมอื่นๆ อีก หลายอย่าง โดยทางเทศบาลตำบลอัมพวาได้เชิญคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับ ฟัง และออกความคิดเห็นว่าที่มาของสี่แต่ละสี่ที่จะนำมาปรับปรุงอาคารว่ามีความ เกี่ยวข้อง อย่างไรกับเมืองให้คนในชุมชนได้รู้และเห็นคุณค่าของเมือง ในขณะเดียวกันก็ ได้ให้ทุกคนมีโอกาสเลือกสิ่งที่ตนเองชอบ กล่าวคือเจ้าของและผู้ที่พักอาศัยในอาคารจะ สามารถเลือกชุดสีที่ดูใจที่สุดสำหรับกิจการของตนเอง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม เนื่องจากอาคารที่จะทำการทาสีใหม่เป็นอาคารพาณิชย์ของเอกชน เพื่อให้เกิดความ หลากหลายและเกิดมิติต่างๆ ในขณะเดียวกันฝ่ายผู้เชี่ยวชาญของทางบริษัทสี ทีโอเอ กับ ทางที่ปรึกษาต้องคุมภาพรวม โดยแต่ละสีก็จะต้องมีการปรับชนิดสีให้เหมาะสม เนื่องจากเป็นกลุ่มอาคารรียกว่าหลังทำอะไรให้สีมีความกลมกลืนใช้ความเข้มหรือ อ่อนของสีแต่ละชนิดมาปรับ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้หรือฟังก์ชั่นทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดนี้ก็เป็นที่มาที่ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

หลักกลยุทธ์ที่สำคัญคือ คุณค่าเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ ชุมชนอัมพวาเองหรือเจ้าของอาคารเองต้องสามารถเล่าเรื่องที่มาของสีและคุณค่าของสีในชุมชนให้กับคนที่มาเที่ยวหรือเยี่ยมชมอัมพวาได้ เพราะฉะนั้นชุมชนอัมพวาเองต้องเข้าใจและรู้ถึงคุณค่าหรือที่มาของสีก่อน นั่นหมายถึงต้องรู้ว่าทำไมต้องเป็นสีเขียวทำไมต้องเป็นสีเหลือง ทำไมต้องเป็นสีน้ำตาล เพราะฉะนั้นในเมื่อเป็นสีที่ชุมชนเลือกต้องเล่าเรื่องที่มาของสีได้ นั่นคือเป็นทั้งกลยุทธ์และเป็นทั้งวิธีการของเครือข่ายร่วมในการพัฒนา มีด้วยกัน ๓ ส่วนคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและกลุ่มเจ้าของอาคาร ซึ่งภาคประชาชนแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ผู้เช่ากับเจ้าของอาคาร ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้ต้องมีความคิดเห็นตรงกันประสานกันได้จึงจะทำให้โครงการนี้เกิดขึ้นได้และเป็นรูปธรรม และทำให้เกิดคุณค่าของสีขึ้นมาในเชิงกลยุทธ์การเห็นเป้าหมายรวม ทำไมเราจึงต้องทำเรื่อง Retouch สีให้ชุมชนเห็นก่อน ทาสีและหลังทาสีอาคารนี้คือกลยุทธ์ที่สื่อสารเข้าไปปัญหา ก็คือการสื่อสารในภาคประชาชน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องใช้เทคโนโลยีใช้เรื่องของการ retouch ภาพมาใช้เพื่อการสื่อสารให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น

ปัจจัยหลักของความสำเร็จ

“อัมพวา” ถือเป็นตัวอย่างชุมชนท่องเที่ยวแห่งแรกที่ใช้สีเข้ามาเปลี่ยนเมือง ซึ่งในอนาคตจะเป็นตัวอย่างให้แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ใช้ในการพัฒนาเมืองให้มีภูมิทัศน์น่ามอง โดยใช้ “สี” “ความรู้” และ “การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน รัฐ และเอกชน” เป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งหัวใจสำคัญของโครงการนี้ ไม่ได้อยู่ที่ว่าจะทาสีอะไร ทาสีอย่างไร แต่อยู่ที่ว่า สีที่ทาขึ้นมาใหม่นั้น จะสามารถบอกเล่าเรื่องราว และสร้างคุณค่าให้กับอัมพวาให้มีความยั่งยืนได้อย่างไร ซึ่งสำหรับที่อัมพวาความน่าประทับใจก็คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้คนในชุมชนสามารถทำหน้าที่เล่าเรื่องราวที่มาของสี ความเปลี่ยนแปลง และคุณค่าของสี ที่เกิดขึ้นบนตึกแต่ละหลังได้อย่างภาคภูมิใจ ซึ่งนี่คือความยั่งยืนที่เราอยากเห็น”

ในการจัดทำโครงการครั้งนี้ เทศบาลตำบลอัมพวาต้องการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและเติมคุณค่าใหม่ๆ ด้านการท่องเที่ยวให้กับอัมพวา โดยทั้งหมดนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับข้อมูลในเชิงวิชาการ โครงการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อสังคม ใน

ฐานะพลเมืองของประเทศที่ควรจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสถานที่สำคัญๆ ของประเทศ ประกอบกับเทศบาลตำบลอัมพวาในฐานะเจ้าของพื้นที่ ประชาชน คือ เจ้าของอาคาร และบริษัทที่เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสี มั่นใจว่าสามารถนำความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านสีมาสนับสนุนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะตลาดน้ำอัมพวามีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์น่าสนใจ ซึ่งหากได้มีการเติมคุณค่าใหม่โดยอาศัยสีเข้าช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวแล้ว จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เรียกว่า Architect-Tourism ซึ่งเป็นที่นิยมในต่างประเทศ และอัมพวาจะเป็นแห่งแรกที่มีการใช้สีมาเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิดข้างต้น”

สรุปผลการศึกษา

1. การบริหารท้องถิ่นกับพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เติบโตอย่างยั่งยืน มีความสำคัญเพราะเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรากฐานมั่นคงที่จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปในโลกปัจจุบัน และอนาคตแน่นอนว่า "ผู้นำ" จะต้องมียุทธศาสตร์ที่คมชัดและยาวไกล "อัมพวา" เมืองเล็กๆ ในจังหวัดสมุทรสงครามกำลังก้าวไปอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน ด้วยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้และการจะเป็นเมืองอนุรักษ์แนวใหม่ สิ่งหนึ่งที่เกื้อหนุนกัน คือ "อัมพวา" เป็นส่วนหนึ่งในโครงการนำร่องการอนุรักษ์และการพัฒนาอาคารโดยการนำสีมารีเฟ้นท์ตัวอาคาร เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของเมืองอัมพวา เมื่อนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญของทีโอเอมาศึกษาข้อมูลอัมพวาได้กลับมามากมาย มีความรู้ใหม่จากโครงการนี้เพิ่มขึ้น รู้ว่าโทนสีที่เหมาะสมกับอัมพวามี 3 สี คือ เขียว แดง เหลือง ซึ่งแต่ละโทนสีมีเรื่องราว สีเขียวมาจากการเป็นสถานที่ประสูติของรัชกาลที่สองซึ่งเกิดวันพุธและเป็นเมืองเกษตร ขณะที่ตลาดน้ำยามเย็นเชื่อมโยงกับแสงสีเขียวคือแสงสุดท้ายที่เห็นก่อนพระอาทิตย์ตก ส่วนสีแดงมาจากถิ่นกำเนิดพันธุ์ค่อมที่เป็นผลไม้ประจำถิ่น และสีเหลืองเป็นสีของอาคารเก่าดั้งเดิม ทำให้เมืองเกิดคุณค่าเพิ่มขึ้น เป็นจุดขายใหม่ที่พาคมนมาอัมพวาไม่ใช่ตั้งใจมาดูหิ่งห้อยหรือเที่ยวตลาดน้ำฯ แต่มาดูอาคารที่ทาสีใหม่โดยมีเรื่องราวที่มาที่ไปของสีให้ได้รู้และความคิดดีๆ กลับไปด้วย

2. การยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในกระบวนการทำสื่ออาคารประชาชน ผู้เป็นเจ้าของตัวอาคาร และผู้ที่พักอาศัย (ผู้เช่า) ในตัวอาคารนั้นๆ ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา รับฟัง รับทราบและแสดงความคิดเห็นในการเลือกสีเอง โดยการประชุมหารือ เพื่อกำหนดแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ด้วยการใช้สี และในที่ประชุมก็ตกลงว่าสุดท้ายควรจะหาความเกี่ยวข้องของสีและควมมีคุณค่าของชุมชน ซึ่งก็ได้ข้อสรุปว่าอำมพามีสีที่เกี่ยวข้องด้วยกันทั้งหมดอยู่ 3 โทนสี และโครงสี 7 ชุด

3. ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจและสังคมและอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างเป็นรูปแบบได้มีการดำเนินการเป็นทางการ เช่น การรับฟังความคิดเห็นและเลือกสีที่จะมาปรับปรุงอาคาร การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจการจ้าง และกิจกรรมอื่นๆอีกหลายอย่าง โดยทางเทศบาลตำบลอัมพวาได้เชิญคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับฟังและออกความคิดเห็นว่าที่มาของสีแดงสีที่จะนำมาปรับอาคารว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับเมืองให้คนในชุมชนได้รู้และเห็นคุณค่าของเมือง ในขณะเดียวกันก็ได้ให้ทุกคนมีโอกาสเลือกสีที่ตัวเองชอบเพื่อให้มีส่วนร่วมเนื่องจากอาคารที่จะทำการทาสีใหม่เป็นอาคารพาณิชย์ของเอกชน เพื่อให้เกิดความหลากหลายและเกิดมิติต่างๆ

4. ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาในเชิงนิเวศน์จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะทำการปรับปรุงตัวอาคาร ในเชิงประจักษ์ด้วยสายตาเมื่อเกิดการพัฒนาตัวอาคารดั้งเดิมจะดูเป็นอาคารที่น่าอยู่และดูเป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อเปรียบเทียบกับอาคารที่ปรับปรุงใหม่โดยความคิดเห็นของประชาชน และถือได้ว่าการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมของเมืองอัมพวา จะมีเอกลักษณ์เหมาะกับวิถีชีวิตชุมชนอัมพวา สร้างความภูมิใจให้กับชาวอัมพวา และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ได้มาเห็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในตลาดอัมพวา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยฯ พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จแรกก็จะต้องมีการสร้างความตระหนักของคนในแต่ละท้องที่ ถึงศักยภาพ ความโดดเด่น และเอกลักษณ์ตามประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่มีอยู่ และนำมาสร้าง “ความมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์” อัน

จะนำไปสู่ความยั่งยืน และยังเป็นการพึ่งพาตนเองได้ของชุมชนนั้นๆ ปัจจัยแห่งความสำเร็จต่อมาที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันนั้นก็คือ การสืบสานความต่อเนื่องของการพัฒนา ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้เอกลักษณ์ดังกล่าวโดดเด่นยิ่งขึ้นไป รวมทั้งจะต้องตั้งใจและสร้างความแปลกใจกับผู้ที่มาเยือนถิ่นมากขึ้นด้วยซึ่งถือว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากถึงแม้ว่าวันนี้การพัฒนาตัวอาคารเก่าที่ไม่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์จะประสบความสำเร็จและเป็นเอกลักษณ์ในตัวแล้วก็ตาม แต่ก็หยุดอยู่กับที่ไม่ได้จะต้องมีการพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ เพราะเนื่องจากการเจริญเติบโตของเมืองประกอบกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ทั้งนี้ต้องยึดถือวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ รวมถึงปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบได้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาในกลุ่มของอาคารไม้ ซึ่งเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเพื่อให้ท้องถิ่นอื่นได้นำหลักการที่เกี่ยวข้องไปใช้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). **มรดกวัฒนธรรมชุมชน**

อัมพวา

ชูศรี ศิวะศรียานนท์. (2541). **สถาปัตยกรรมไทยพื้นฐานสำหรับช่างเทคนิค พิมพ์ครั้งที่ 11**
สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น)

สุภาณี ตั้งตระกูลทรัพย์. (2551). **วิถีชีวิตชุมชนอัมพวาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เสน่ห์ ธนารัตน์สุยดี. (2542). **ทฤษฎีสี ศิลป์สถาปัตย์** กรุงเทพฯ.รวมสาส์น

สมเกียรติ ตั้งนโม. (2536). **ทฤษฎีสี** พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์